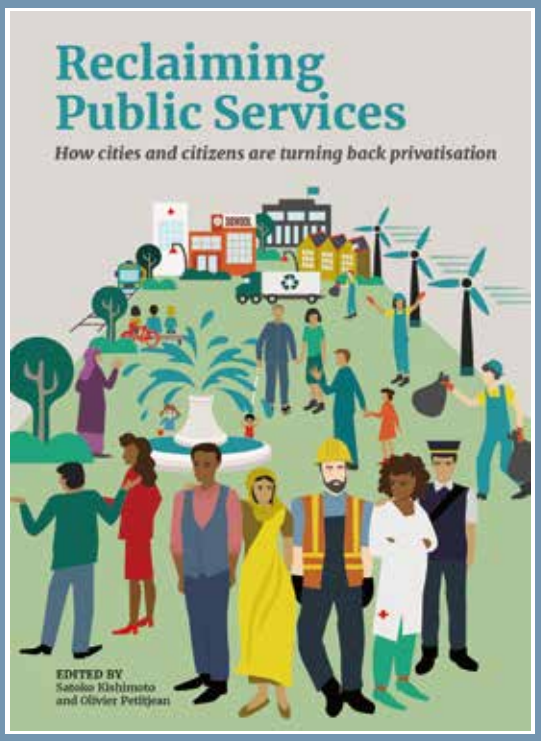
Medie briefing - Juni 2017

Lad os afprivatisere! - og genoprette de offentlige tjenester

Byer og borgere vender privatiseringer om

Der har været mindst 835 eksempler på *genkommunalisering* af offentlige tjenester på verdensplan i de seneste år, der omfatter mere end 1.600 byer i 45 lande. Vi bruger begrebet 'genkommunalisering' for at henvise til processen med at få tidligere private eller privatiserede tjenester tilbage under offentlig kontrol og forvaltning på lokalt niveau.[1] Genkommunalisering foregår i såvel små byer som i storbyer Jorden over efter forskellige modeller for offentligt ejerskab og med forskellige niveauer af involvering af borgere og arbejdstagere. Ud af denne mangfoldighed dannes efterhånden et sammenhængende billede: det er muligt at genvinde eller opbygge effektive, demokratiske offentlige tjenester, med ydelser der er til at betale. Stadigt faldende servicekvalitet og stadigt stigende priser er ikke uundgåelige. Flere og flere mennesker og byer lukker kapitlet om privatisering og tager vigtige ydelser tilbage i offentligt regi. Hvorfor sker der over hele verden at vigtige tjenester bliver frataget private operatører og bragt tilbage under offentlig kontrol? Der er mange motiver bag disse genkommunaliseringsinitiativer: Et mål er at få en ende på private firmaers misbrug eller overtrædelser af arbejdsmarkedets regler; et andet ønske er at genvinde kontrol over den lokale økonomi og lokale ressourcer; det handler også om at give folk ydelser, de kan betale eller det kan dreje sig om at gennemføre ambitiøse strategier for miljø eller energiomstilling.

https://www.tni.org/en/publication/reclaiming-public-services

Hent hele bogen på engelsk (237 side)

tni transnationalinstitute

AFRIKA KONTAKT

NOAH Friends of the Earth Denmark

Transform! Danmark netværk for alternativ tænkning

10 fortællinger om genkommunalisering

1 Oslo, Norge

Fra krænkelser af arbejdstagerrettigheder til bedre job med fordele for renovationsarbejderne

I 2017 førte Oslo kommune med succes sin affaldsindsamling tilbage på offentlige hænder efter 20 års konkurrenceudsættelse. Veireno, den sidste private udbyder, blev hurtigt et symbol på konkurrencedygtige udbud, der er gået galt. Kommunen modtog titusindvis af klager fra borgere, hvis affald ikke blev indsamlet i perioden mellem oktober 2016 - da Veireno vandt udbuddet af hovedstadens affaldstjenester - og februar 2017. Den norske arbejdstilsynsmyndighed inspicerede virksomheden og fandt arbejdsuger på op til 90 timer for nogle ansatte. Veirenos lavpris-ydelser var tydeligt på bekostning af arbejdsvilkårene. Den 1. januar 2017 erklærede virksomheden sig konkurs og slap dermed for alle ansvar, herunder betaling for sine medarbejdere. I februar 2017 overtog Oslo kommune igen affaldsindsamlingen, sammen med Veirenos aktiver og de 170 medarbejdere. Overtagelsen forventes at blive dyr, da flere deltidsansatte hos den private entreprenør nu vil arbejde fuldtids for kommunen med tilhørende løn- og pensionsrettigheder.

2 Delhi, Indien

Et offentligt sundhedsvæsen: den mest effektive vej til universel sundhedspleje

I 2015 begyndte regeringen for det nyvalgte Aam Aadmi-parti (AAP eller 'Det Jævne Mands Parti') processen med at levere på et af sine vigtigste valgløfter - en økonomisk overkommelig primær sundhedspleje - ved at oprette 1.000 Mohalla (samfunds-) klinikker på tværs af *Delhi*. Tidligere på året havde den nye regering lovet at tildele 2,09 mia. Rupees (US $ 31,4 mio.) til de foreslåede 1.000 klinikker. Fra februar 2017 var omkring 110 klinikker i gang i nogle af de fattigste områder i Delhi. Klinikkerne blev oprettet af Public Works Department til en pris på omkring 2 millioner rupees (US $ 30.000) hver. På grund af deres lille størrelse og brug af præfabrikerede flytbare pavilloner, der nemt kan etableres næsten hvor som helst, er klinikkerne meget billigere end statslige klinikker (der hver koster 450.000 US $). Hver klinik er bemandet med en læge, en sygeplejerske, en farmaceut og en laborant. Den medicinske konsultation, medicin og laboratorieprøver tilbydes helt gratis til patienterne, uanset deres økonomiske status. Siden klinikkerne blev oprettet i anden halvdel af 2015, hævder delstatsregeringen, at mere end 2,6 millioner af de fattigste beboere har modtaget gratis kvalitets sundhedsydelser. Tidligere var Delhis fattigste borgere afhængige af dyre private klinikker eller endda kvaksalvere. Succesen for disse første klinikker bringer AAP-regeringen tættere på sit løfte om at yde gratis primær sundhedspleje til alle borgere i Delhi.

3 Grenoble, Briançon, Nice

Genkommunalisering i de franske alper

Grenoble er en af de byer, der har forpligtet sig til at genkommunalisere og udvikle demokratiske og bæredygtige lokale offentlige tjenester. Byen var en pioner i genkommunalisering af vandforsyningen i begyndelsen af nullerne, da det satte en stopper for en korrupt kontrakt med det multinationale vandselskab Suez. I stedet skabte Grenoble en ny offentlig vandforsyning, der leverer vand af bedre kvalitet med lavere omkostninger og omfatter

borgerdeltagelse i driften af tjenesten. Byen søger nu helt at genkommunalisere sine lokale energitjenester, herunder fjernvarme og gadebelysning, for at bekæmpe energifattigdom og reducere drivhusgasudledningerne. Dette kræver, at man køber det multinationale energiselskab Engies aktier i det lokale energiselskab; det vil give komplekse problemer omkring ansættelserne. Byen har også sat et ambitiøst mål om at levere 100 procent lokal økologisk mad til børn i skolekantiner. Alle disse politikker udvikles i en situation med drastisk reducerede finansielle ressourcer som følge af de offentlige besparelser, som den franske regering har gennemført. Andre byer i Frankrig, især i Alpe-regionen, udvikler også lokale offentlige tjenester og kommunalbefolkning på tværs af forskellige sektorer. Briançon har kommunaliseret sine vand- og affaldstjenester og har nu et mål om "nul affald". Byen udvikler også en lokal offentlig energisektor. I den sydlige del af de franske alper har *Nice* og byområderne rundt om - selvom de styres af en konservativ administration - genkommunaliseret vandforsyning og kloaksystemer, offentlige transport og skolekantiner samt en kulturfestival og et marked.

4 Hamburg, Tyskland

Nyt lokalt energiselskab tager elnettet tilbage

Omkring århundredeskiftet solgte byen Hamburg sine aktier i deres el- og fjernvarmeselskab og gasselskab til private investorer. I 2009 etablerede en konservativ-grøn regering en ny offentlig forsyning kaldet Hamburg Energie med det formål at opbygge vedvarende energiproduktion og sælge den producerede elektricitet. Da det var blevet etableret, viste dette værktøj sig meget effektivt til at øge den samlede andel af vedvarende energi. Mere end 13 MW vindkraft blev installeret inden udgangen af 2015, og et 10 MW solenergiprogram, der involverede borgere og lokale virksomheder som medinvestorer, blev gennemført. Selskabet tiltrak mere end 100.000 kunder, der valgte fornybar og lokalt produceret energi. Da den socialdemokratiske regering, der trådte til i 2011, ikke var villig til at sætte genkommunalisering af forsyningsnettene på dagsordenen, når koncessionerne løber ud, blev en bred populær koalition dannet for at skubbe regeringen i den retning. Koalitionen organiserede en folkeafstemning for at binde regeringen til at købe energinettet (el, fjernvarme og gas) tilbage og til at danne et selskab, der ville være i overensstemmelse med sociale og økologiske krav. Hamburg-folkeafstemningen lykkedes i sidste ende med et smalt flertal i 2013. El-nettet blev tilbagekøbt i 2015, og genkommunaliseringen af gasnettet vil blive gennemført i 2018-19. På trods af nogle fagforeningers frygt er arbejds- og lønvilkår ikke blevet forringet, og der er skabt nye job.

5 Argentina

Offentlige postvæsener er bedre end private hvad angår kvalitet, dækning og pris

Argentinas postvæsen Correo Argentino (CORASA) var den første offentlige tjeneste, der skulle privatiseres under præsident Kirchners administration. CORASA blev privatiseret i 1997, og det argentinske investeringsselskab Grupo Macri fik kontrol over sektoren og blev tildelt en 30-årig koncession som leverandør. Kontrakten fastslog, at Group Macri skulle betale et årligt gebyr til staten for driften af tjenesten, og at den skulle fortsætte med at beskæftige den daværende arbejdsstyrke. I bytte ville regeringen fortsat yde et regionalt tilskud til virksomheden for at den skulle operere med tab i fjerntliggende dele af landet. Bare to år efter koncessionen blev underskrevet i 1999, ophørte Group Macri med royaltybetalinger til regeringen. I koncessionsperioden var servicekvaliteten fortsat dårlig, landdistrikterne

blev dårligt betjent, og priserne steg flere gange. Efter seks år opsagde regeringen Group Macris koncession og gen-nationaliserede postvæsenet. Selv om postvæsenet havde haft et alvorligt tab under privatiseringen, lykkedes det Kirchner-administrationen at forbedre tjenesteydelsen og omlægge de landdistrikts-forbindelser, der var blevet forsømt af Group Macri. Desuden nedsatte regeringen omkostnin-gerne for postvæsenet og øgede både driftssik-kerhed og pålidelighed.

6 Barcelona, Spanien

Reorganisering af offentlige tjenester i offentlighedens interesse

Siden den progressive koalition, Barcelona en Comú, har vundet magten i den catalanske hovedstad, har byen indledt en omfattende politik for genkommunalisering af outsourcede tjenester og skabelse af nye offentlige tjenester. *Barcelona* har allerede taget forebyggelse af kønsbaseret vold og tre børnehaver tilbage i kommunalt regi og har desuden skabt et nyt kommunalt begravelsesfirma. For nylig har byen oprettet en ny offentlig elleverandør på basis af et eksisterende kommunalt firma, der vil levere strøm til en overkommelig og gennemsigtig pris i modsætning til de private energileverandører, der pålægger deres kunder stadigt højere priser. Mest afgørende har byrådet i december 2016 besluttet, at Barcelona skal sigte efter at genkommunalisere vandforsyningen. Det betyder at man gør op med det private selskab Agbar (Aguas de Barcelona), et datterselskab af Suez, der har forvaltet byens vand siden 1800-tal-let. Byen har oprettet en forening for offentlig vandforvaltning sammen med andre catalanske byer, der har genkommunaliseret deres vandfor-syning eller planlægger at gøre det. Med bistand fra den franske genkommunaliserede operatør Eau de Paris vil Barcelona udarbejde de nødvendige rapporter for overgangen til offentlig vandforvaltning. Som andre byer i Catalonien og i resten af Spanien gennemfører Barcelona genkommunaliseringer på trods af en aktiv modstand fra staten og en række spanske love, der indfører økonomiske stramninger over for lokale myndigheder.

7 Fra Hamilton til Port Hardy, Canada

Miljømæssige og økonomiske fordele ved at få vand tilbage i huset

I 1994 indvilligede *Hamilton* (Ontario) i et ubegrænset 10-årigt offentlig-privat partner-skab for drift og vedligeholdelse af sine vand- og spildevandsrensningsanlæg. Problemer med spildevandsspild havde skabt konflikter mellem den private operatør og byen. Personalet blev reduceret i løbet af perioden med privat drift, og byen blev udsat for bøder for udslip fra spildevandsanlægget takket være aftalevilkår, der beskyttede det private selskab. I 2003, da kontraktens afslutning kom nærmere, begyndte Hamilton se sig om efter en anden privat operatør. Men en mobilisering blandt borgerne kombineret med et overpris-bud fra RWE-dat-terselskabet American Water var nok til at blokere fornyelsen. I 2004 annullerede Hamilton sit udbud og indledte processen med at bringe arbejdet 'tilbage i huset'. Genkommunaliserin-gen førte hurtigt til betydelige besparelser og højere miljøstandarder for Hamilton. Omkost-ningsbesparelser, højere kvalitet og tillid til kapaciteten hos det interne personale er fælles temaer i nyere canadiske genkommunaliserin-ger af vand og spildevand. Andre eksempler omfatter byerne *Banff* i Alberta og *Sooke* og *Port Hardy* i British Columbia. I Banff beregne-de en rapport, at byen ville spare $ 350.000 (€ 235.000) hvert år med intern drift. I Sooke var byrådets beslutning om at bringe spildevands-anlægget tilbage i 2016 baseret på en rapport, der konkluderede, at intern drift ville spare lokalsamfundet ca. $ 225.000 (€ 150.000) årligt.

Læs mere her: Back in House report (2016)
http://www.civicgovernance.ca/back-in-house/

8 Nottingham, Leeds og Bristol, UK

Nye kommunale energiselskaber går sammen for at bekæmpe energifattigdom

Nottinghams byråd besluttede at oprette et nyt forsyningsfirma i 2015 efter at have fundet ud af, at mange lavindkomstfamilier i byen kæmpede for at betale deres energiregninger. Robin Hood Energy tilbyder billigere service, da det ikke trækker store overskud ud eller forvirrer kunderne med komplicerede takstpakker. Virksomheden, der tilbyder de laveste priser i Storbritannien, har mottoet: "Ingen private aktionærer. Ingen direktør bonusser. Bare klart gennemsigtige priser." Robin Hood Energy har også dannet partnerskaber med andre større byer. I 2016 etablerede byen Leeds det kommunale firma White Rose Energy for at fremme enkle non-profit-takster i hele Yorkshire og Humberside-regionerne. I 2017 blev byerne *Bradford* og *Doncaster* enige om at slutte sig til White Rose / Robin Hood-partnerskabet. I 2015 skabte *Bristol* sit eget kommunale energiselskab, Bristol Energy, sammen med en ambitiøs bolig energieffektivitetsordning, et investeringsprogram for vedvarende energi og energieffektivitet på egne bygninger og arealer. Endelig fører Switched on London en kampagne for at *London* opretter et non-profit energiselskab med ægte borgerdeltagelse. Motiveringen i disse forskellige byer er ens: nye kommunale virksomheder kan på samme tid reducere energifattigdom og spille en central rolle for at opnå en retfærdig omstilling til vedvarende energi.

9 Vilnius, Litauen

Genkommunaliseret centralvarme udløste ISDS-søgsmål

I 2016 blev Litauens regering sagsøgt af den franske energiguant Veolia, da *Vilnius* by besluttede sig for at forny den 15-årige kontrakt med datterselskabet Vilniaus Energija for at genkommunalisere fjernvarmen. Det multinationale selskab anvendte den bilaterale investeringsaftale mellem Frankrig og Litauen (BIT) for at starte en international voldgift med krav om erstatning for krænkelse af investorrettigheder (ISDS) på grund af en påstået "chikanekampagne" og "ekspropriation" af dets investeringer. Ifølge Veolia blev dets datterselskab også tvunget til at lukke et af sine kraftværker, da den litauiske regering skrottede tilskud til brug af gas. Ifølge undersøgelsen fra Litauens energiregulator var Vilniaus Energija ansvarlig for at manipulere brændstofprisen til opvarmning og derved øge energiprisen for husholdningerne betydeligt og skabe et ulovligt overskud på € 24,3 mio. mellem 2012 og 2014. På grund af det stigende offentlige pres, påstået svig og manglende finansiel gennemsigtighed nægtede byen Vilnius at forny kontrakten med Vilniaus Energija, der fik Veolia til at kræve 100 mio. EUR i erstatning. ISDS-angrebet kunne have tvunget Vilnius til at droppe sin beslutning og beholde kontrakten. Men i 2017 gennemførte de lokale myndigheder beslutningen om at bringe fjernvarmen tilbage på offentlige hænder. ISDS-sagen er stadig under behandling.

10 Kauai Island til Boulder, USA

Af-privatiseringer er energidemokrati i praksis

På grund af importomkostningerne for kul, gas og andre ressourcer har Hawaii-øen *Kauai* oplevet et unikt pres for at finde alternative energikilder. I 2002 købte Kauai Island Utility Cooperative (KIUC) et Connecticut-baseret privat energiselskab, der solgte sin el-sektion og skiftede fokus til telekommunikation. KIUC blev således statens første non-profit-selskab

med generation, transmission og distribution; det er kooperativt ejet og kontrolleret af de medlemmer, det betjener. Dette lokalt ejede og demokratisk styrede selskab giver en pålidelig og billig elektricitetstjeneste med et mål på 50 procent vedvarende energi inden 2023. I 2016 havde KIUC allerede nået 38 procent vedvarende energi. På fastlandet har byen Boulder været i gang med en kamp for energidemokrati siden 2010. I første omgang forsøgte byen under pres fra sine borgere at få det private ejede selskab Xcel Energy til at begynde en radikal overgang til en lav-kulstof energiforsyning. I sidste ende førte obstruktioner fra Xcel til, at Boulder vedtog at skabe et kommunalt elselskab i 2014. På trods af juridiske udfordringer og misinformationskampagner fra Xcel fortsætter byen med at opbygge et kommunalt energiselskab, støttet af aktive borgerkampagner. Undersøgelser viser, at lokalt ejerskab kan eliminere kulafhængighed, fordoble produktionen af vedvarende energi og halvere emissionerne. Amerikanske byer viser, at Trumps opgivelse af Paris-klimaaftalen ikke forhindrer byer og borgere i at komme videre.

10 konklusioner

1 *Der er bedre løsninger end stadig mere privatisering, stadigt flere økonomiske stramninger og stadigt lavere forventninger*

Tusindvis af politikere, offentlige embedsmænd, arbejdstagere og fagforeninger og sociale bevægelser arbejder for at genvinde eller skabe effektive offentlige tjenester. Det gør de oftest på lokalt niveau. Vores undersøgelse viser, at der i de seneste år har været mindst 835 eksempler på genkommunalisering af offentlige tjenester, der involverer mere end 1.600 byer i 45 lande. I modsætning til den dominerende fortælling om, at offentlige tjenester er for dyre, viser lokale myndigheder og borgergrupper, at genkommunalisering tager fat på folks grundlæggende behov og bredere sociale og miljømæssige udfordringer.

2 *Genkommunalisering er langt mere udbredt end almindeligt antaget, og det virker*

Energi (311 tilfælde) og vand (267 tilfælde) er de sektorer, der har de fleste eksempler på genkommunalisering. Omkring 90 procent af genkommunaliseringerne i energisektoren fandt sted i *Tyskland* (284 tilfælde), landet der er kendt for sin ambitiøse Energiewende-politik. Genkommunalisering af vandforsyninger har i særlig grad fundet sted i *Frankrig* (106 tilfælde), landet med den længste historie med vand-privatisering og hjemsted for de førende multinationale vandselskaber Suez og Veolia. Diverse kommunale tjenester såsom svømmebassiner, skoleforplejning, vedligeholdelse i det offentlige rum, boligudlejning, rengørings- og sikkerhedstjenester er blevet taget tilbage i kommunalt regi i *Canada*, *Spanien*, *Storbritannien* og andre steder. I sundheds- og socialsektoren kommer over halvdelen af sagerne fra Norge og andre skandinaviske lande. Vores undersøgelse dækker genkommunaliseringer fra 2000 til januar 2017. I den første halvdel af denne periode (2000-2008) var der 137 tilfælde, mens 693 tilfælde fandt sted i anden halvdel (2009-2017). Det betyder, at der var fem gange flere genkommunaliseringer i anden halvdel af den undersøgte periode. Det toppede i 2012 med 97 tilfælde, og siden da er tallene forblevet høje.

3 *Genkommunalisering er et lokalt svar på sparepolitikken*

Genkommunalisering er særlig levende i Europa, med eksempler i alle europæiske lande og i alle sektorer. For eksempel blev der fundet 347 tilfælde i *Tyskland*, 152 i *Frankrig*, 64 i *Storbritannien* og 56 i *Spanien*. Genkommunaliseringsbevægelsen i Europa kan ses som et svar på sparepolitikken; en reaktion mod følgerne af liberalisering og virksomhedernes overtagelse af offentlige basisydelser. Dette betyder dog ikke, at genkommunalisering altid er meget politiseret, og at den er domineret af den ene side af det politiske spektrum. Faktisk ser vi, at genkommunalisering gennemføres af politikere af alle observanser, og at lokal tværpolitisk konsensus ofte stimulerer den. Den politiske opdeling er ofte ikke mellem partier, men mellem det lokale niveau, hvor politikere og embedsmænd står over for folks dagligdags behov, og så de nationale og europæiske niveauer, hvor økonomiske stramninger og budgetnedskæringer udgår fra.

4 *Genkommunalisering er en nøglestrategi for energiomstilling og energidemokrati*

Genkommunalisering handler ikke kun om lokale problemer og lokalpolitik; meget ofte handler det også om at finde effektive lokale løsninger på globale udfordringer som klimaforandringer. Energisektoren, især i *Tyskland*, viser denne tendens. Ud af i alt 284 genkommunaliseringer i energisektoren blev 166 private elektricitets- og/eller gasnetkoncessioner og 9 elforsyningskoncessioner opsagt og givet tilbage til byerne. Samtidig blev der oprettet 109 nye kommunale virksomheder (93 el- og gasnet og 16 forsyningsvirksomheder). Siden æraen med energiliberalisering i 1980'erne har det tyske

energimarked været domineret af 'The Big Four' (selskaberne RWE, E.ON, EnBW og Vattenfall). Da disse energigiganter undlod at imødekomme den offentlige efterspørgsel efter en overgang til fornybar energi, trådte nye og genkommunaliserede lokale offentlige virksomheder og borgerkooperativer ind for at bane vejen for en energiomstilling. Forbundet med sit løfte om at fuldføre udfasningen af atomkraft har denne bevægelse opnået betydelige fremskridt og mange sejre i omstillingen til vedvarende energi. Der er også skrevet ny historie i *Storbritannien*, hvor energi-markedet domineres af 'The Big Six' (British Gas, EDF Energy, npower, E.ON UK, Scottish Power og SSE – hvoraf kun British Gas er britisk ejet). Fire nyoprettede kommunale energiselskaber leverer nu elektricitet til lokalsamfund til overkommelige priser, især til lavindkomstfamilier, der kæmper for at betale energiregninger. Ligesom *Nottinghams* Robin Hood Energy er kernen i White Rose Energy i *Leeds* at tilbyde tjenester til non-profit-priser og sætte kunderne i centrum for alt, hvad de gør. Ligeledes blev Our Power i Glasgow født af et partnerskab mellem sociale boligforeninger og den skotske regering med det formål at levere overkommelige ydelser.

5 *At bringe tjenester tilbage til kommunen er i sidste ende billigere*

Et af de vigtigste argumenter, som fremsættes af fortalere for privatisering og offentlig-private partnerskaber (OPP'er), er, at deres løsninger skulle være billigere og mere omkostningseffektive end den offentlige forvaltnings. Erfaringen har dog bestridt denne påstand igen og igen. Når man laver en kontrakt med et privat selskab om at levere en tjeneste indebærer det ekstraomkostninger på grund af den umiddelbare overførsel af penge til moderselskaber og

aktionærer. På infrastrukturområdet indfører OPP'er et højt kompleksitetsniveau, der er til gavn for advokater og revisorer, men giver ringe værdi for borgerne. Erfaringer fra mange byer har punkteret myten om, at interne tjenester koster mere. Da *Paris* genkommunaliserede vandforsyningen i 2010, kunne den nye operatør straks sænke omkostningerne med 40 mio. EUR – den sum, der hvert år blev overført til den private operatørs moderselskaber. I *Newcastle* blev moderniseringen af et signal- og fiberoptisk kabelsystem udført af et nyt internt team for omkring 11 mio. £ (12,4 mio. EUR) sammenlignet med de ca. 24 mio. £ (27 mio. EUR), det ville have kostet hvis det skulle udføres af en privat virksomhed. I *Bergen*, hvor to ældreplejecentre blev taget tilbage i offentligt regi, fik et overskud på € 500.000, hvor man havde forventet et tab på € 1 mio. I *Chiclana* i Spanien blev 200 arbejdere fra tre lokale tjenester igen kommunalt ansatte; kommunen forventer at spare mellem 16 og 21 pct. på sit budget. Omkostningerne ved affaldsindsamling og rengøringsservice faldt fra € 19,5 mio. til € 10,5 mio. årligt i León (Spanien) ved genkommunalisering, og 224 medarbejdere har fået offentlige kontrakter. Kort sagt, når man fjerner pengestrømmen til private aktionærer bliver skattepengene brugt effektivt til offentlige tjenester med høj kvalitet.

6 *Genkommunalisering giver bedre og mere demokratiske offentlige tjenester*

Genkommunalisering handler sjældent kun om ændringen af ejerstruktur fra privat til offentligt. Det drejer sig grundlæggende om at (gen)skabe bedre offentlige tjenester, der virker for alle. Dette omfatter genskabelse af et offentligt ethos, universel adgang, overkommelige priser og sikring af gennemsigtighed og ansvarlighed over for valgte embedsmænd og borgere i modsætning til kun at fokusere på de mest lukrative dele af tjenesten. Derfor har flere

britiske byer skabt nye kommunale energiselskaber: de slipper af med de private aktionærer, udbytter og bonusser og skifter fokus til adgang til energi for fattigere husstande. Genkommunaliserede offentlige tjenester involverer ofte nye former for deltagelse for arbejdstagere og borgere. For eksempel træffer de nye vandoperatører i *Paris*, *Grenoble* og *Montpellier* beslutninger sammen med borgerne om reformering og drift af vandforsyningen. I *Norge* har et samarbejde mellem fagforeninger, kommunen og lokalpolitikerne om at løse problemer på arbejdspladsen vist sig at være et godt udgangspunkt for at forbedre de offentlige tjenester. Demokratiseringen af de offentlige tjenester er også i centrum for genkommunaliseringen i *Spanien*, som blev sat i gang som følge af den globale finanskrise med modstanden mod udsættelser og vand- og elektricitetsnedskæringer. Endelig er genkommunalisering ofte et første skridt i retning af at skabe fremtidens offentlige tjenester: bæredygtig og med rødder i den lokale økonomi. Inspirationen kan findes i europæiske byer og landsbyer, der arbejder frem mod 'nulaffald' med deres genkommunaliserede affaldsservice eller leverer 100 procent lokal økologisk mad i deres genkommunaliserede skolekantiner.

7 *Genkommunalisering – 835 flere grunde til at bekæmpe handels- og investeringsaftaler*

De 835 seneste genkommunaliseringer af offentlige tjenester på verdensplan giver 835 flere grunde til ikke at ratificere den overordnede økonomiske handelsaftale (CETA) mellem EU og Canada eller andre lignende handels- og investeringsaftale. Den investeringsbeskyttelse, som de fleste af disse tilbud indeholder, også kendt som Investor-Disputes Settlement (ISDS), sætter en høj pris på af-privatisering og genkommunalisering, da disse internationale aftaler først og fremmest tager sigte på at beskytte fortjenesten hos private udenlandske investorer. Den førnævnte sag i *Litauen* viser, hvordan en bys beslutning om at genkommunalisere fjernvarmen udløste en ISDS-sag. Den hidtidige historie om investeringsbeskyttelse viser, at forskellige lande er blevet sagsøgt og idømt bøder på hundredvis af millioner dollars, når de har besluttet at opsige privatiseringsprojekter for at beskytte de offentlige interesser. I *Bulgarien* var truslen om investorbeskyttelse nok til at underminere regeringens planer om at afholde folkeafstemning om vandforsyningen i hovedstaden *Sofia*. Når et ISDS-krav tildeles en investor, inddrives den fra skatteyderne via de offentlige budgetter, til skade for den offentlige services overkommelige priser og med forsinkelse af nødvendige investeringer til følge. Vores undersøgelse viste, at beslutninger om at privatisere offentlige tjenester har udløst mindst 20 internationale voldgiftssager (ti i vandsektoren, tre i energi-, tre i transport- og fire i telekommunikationssektoren). Der er en voksende bevidsthed blandt byer om, at det nuværende handels- og investeringsregime - og især elementer som ISDS - alvorligt begrænser lokale regeringers politiske råderum for at genvinde kontrol over lokale tjenester og ressourcer. Med hver ny genkommunalisering, der finder sted, tilføjes en ny grund til de 835 eksisterende til at modsætte sig ISDS.

8 *Læren af genkommunaliseringerne: Lad være med at privatisere i første omgang*

Det øgede antal genkommunaliseringer afspejler de virkelighed, at mange privatiseringsprojekter og OPP'er ikke leverer det, de lovede. Genkommunalisering er oftest et kollektivt svar fra de lokale myndigheder og borgere på manglerne i privatisering og OPP. I kapitel 7 advarer det Europæiske netværk for gæld og udvikling (Eurodad) om falske finansielle løfter i forbindelse med offentlig-private partnerskaber (OPP'er). Disse kontrakter præsenteres for lokale og nationale myndigheder, herunder regeringer i det globale syd, som en nem måde at finansiere offentlig infrastruktur på uden at skulle låne penge eller tømme statsskatterne for de nødvendige kapitalinvesteringer. Forfatterne viser, at OPP faktisk er en skjult form for gæld, og de viser sig at være dyrere for de offentlige myndigheder på lang sigt. OPP er designet til at skabe en illusion om billigere priser og skjule de reelle omkostninger og forpligtelser, hvilket gør det lettere at overbevise embedsmænd om at påbegynde store projekter, der ikke nødvendigvis afspejler de faktiske behov hos deres befolkninger. Omvendt demonstrerer det tidligere beskrevne folkesundhedsklinikprojekt i *Delhi*, at det er muligt at gennemføre omkostningseffektive løsninger, der sikrer universel adgang til grundlæggende sundhedsydelser. En anden vigtig lektion fra de internationale erfaringer er, at private kontrakter ofte er utroligt vanskelige at ændre eller komme ud af. Når kontrakten er underskrevet, er private udbydere i stand til at fastlåse kontraktmæssige betingelser, og eventuelle efterfølgende ændringer kan kun gennemføres med store omkostninger for de offentlige myndigheder. Når det drejer sig om opsigelse af kontrakter, eller blot ikke-fornyelse af udløbne, står lokale og nationale myndigheder ofte over for dyre alternativer.

9 *Genkommunaliseringer giver mulighed for nyt, diversificeret, demokratisk offentligt ejerskab*

Offentlige tjenester er ikke perfekte, bare fordi de er offentlige. Offentlige tjenester skal også løbende forbedre og forny deres forpligtelser over for samfundet. Hvis vi udvider vores definition af "offentlighed", indfanger vi en bredere vifte af privatiseringsinitiativer. Mange sager om genkommunalisering og oprettelse af nye offentlige virksomheder giver mulighed for at forny offentlige forpligtelser og skabe plads til flere aktører til at forvalte offentlige tjenester. Dette går ud over klassisk offentligt ejerskab og omfatter en række nye modeller: kommunale energiselskaber, der samarbejder med lokale energifællesskaber (f.eks. i *Hamburg* og *Bristol*), interkommunale organisationer og netværk (f.eks. vandforsyning i *Frankrig* og *Spanien*), lokale offentlige servicevirksomheder, der er delvist medarbejderejede (f.eks. vandvirksomheden i *Buenos Aires*) og brugerkooperativer (vindmøllepark Middelgrunden i *København*), fuldt licenserede borgerejede kooperative tjenester (*Kauai Island* og *Minnesota* i USA), partnerskaber med lokale myndigheder (Glasgow, Skotland) og så videre. Disse er alle skabeloner for, hvordan en fremtidig generation af offentligt ejerskab kunne se ud. Den stærke drivkraft for genkommunalisering i Catalonien bygger også på en bevægelse af borgerinitiativer, som ikke alene ønsker at opnå en tilbagevenden til den offentlige forvaltning som et mål i sig selv, men ser det som et første skridt hen imod en demokratisk forvaltning af offentlige tjenester baseret på fortsat borgerdeltagelse. Byen *Terrassa* genkommunaliserede sin vandforsyning i 2016, og den civile platform fortsætter med at være engageret i at designe den nye offentlige vandtjeneste. Borgerplatformen og nogle byrådsmedlemmer indkaldte Terrassas Borgerparlament og godkendte to forslag til byrådet, der sikrer, at genopretningen af offentlig vandforsyning i Terrassa også er et skridt i retning af at styre vandressourcen som et fælles gode. Succesen med Terrassa-genkommunaliseringen og gennemførelsen af en ny ledelsesmodel med ægte borgerdeltagelse vil være en vigtig spydspids for mange andre catalanske og spanske byer.

10 *Genkommunaliserende byer og borgergrupper arbejder sammen og bygger netværk*

Genkommunalisering viser også, at byer og lokale grupper ikke er alene om at skabe effektive, fremadrettede demokratiske offentlige tjenester. Succesfulde genkommunaliseringserfaringer inspirerer og giver andre lokale myndigheder mulighed for at følge med. Vi ser, at byer og grupper går sammen inden for hver sektor, inden for hvert land og på europæisk og internationalt plan: det modvirker indflydelsen og obstruktioner fra store virksomheder og centralregeringerne. Forskellige former for offentlig-offentlige partnerskaber blomstrer. Vi ser det på den måde, at kommuner og borgere har sluttet sig sammen i *Tyskland* og andre steder for at gennemføre en ægte energiomstilling. *Nottinghams* nye kommunale energiselskab var katalysator for lignende initiativer i andre byer og resulterede i sidste ende i et fælles partnerskab. De franske og catalanske netværk af offentlige vandforsyningsvirksomheder lægger deres ressourcer og ekspertise sammen og arbejder sammen om at håndtere udfordringerne ved genkommunalisering. Mere end 200 norske kommuner har samarbejde med fagforeninger for at gøre offentlige tjenester effektive og demokratiske. Over 2300 byer i hele Europa har forenet sig imod TTIP-frihandelsaftalen mellem EU og USA samt lignende arrangementer baseret på liberaliserings- og privatiseringspolitikker. Den progressive koalition Barcelona en Comú og mange andre beslægtede koalitioner i *Spanien* har formuleret en global "municipalistisk" vision, inden for hvilken de udøver forskellige former for direkte

(Re)municipalizaciones: recuperar y crear servicios públicos locales

deltagerdemokrati og arbejder pragmatisk for løsninger på globale udfordringer. Genkomsten af kommunaliseringer giver en vigtig mulighed for borgere og arbejdstagere til at genvinde den demokratiske kontrol, der er blevet ødelagt af privatisering de sidste årtier. Det er bevis på, at folk er i stand til at generobre offentlige tjenester og indvarsler en ny generation af offentligt ejerskab. Heldigvis giver det et øget momentum, når forskellige bevægelser og spillere går sammen for at skabe positive forandringer i vores samfund.

[1] Vi er opmærksomme på, at udtrykket *genkommunalisering* ikke altid er helt tilstrækkeligt, da de genvundne tjenester i nogle tilfælde altid har været i private hænder eller ikke eksisterede tidligere. I disse tilfælde ville "kommunalisering" være en mere passende betegnelse. Genkommunalisering dækker begge tilfælde. Der er også eksempler på offentlige tjenester, der er blevet af-privatiseret på nationalt plan. Vi behandler sådanne "gen-nationaliseringer" særskilt for at fokusere på lokale aktioner, og også fordi nogle former for gennationalisering (når det drejer sig om centralisering af magt eller midlertidigt redning af mislykkede private virksomheder) ikke falder inden for rammerne af vores undersøgelse. Endelig er der talrige eksempler på borgere og brugere, der tager føringen med at genvinde vigtige tjenester fra kommercielle enheder for at drive dem på non-profit basis for deres lokalsamfund. For os falder disse sager også under genkommunalisering, for så vidt de er orienteret mod værdier for offentlig service og ikke-kommercielle mål. *Af-privatisering* tjener derefter som et overordnet udtryk for genkommunalisering, gennationalisering og borgerstyret generobring af offentlige tjenester, som alle er orienteret mod at bekæmpe privatiseringens dårligdomme.

Kontakt til Transnational Institute:
Satoko Kishimoto (satoko@tni.org) and Lavinia Steinfort (l.steinfort@tni.org), www.tni.org

Om TNI:
Det Transnationale Institut (TNI) er et internationalt forskningsinstitut, der arbejder for at bygge en retfærdig, demokratisk og bæredygtig planet. I mere end 40 år har TNI virket for at sammenkæde sociale bevægelser, engagerede forskere og politiske beslutningstagere.

Denne publikation er forfattet af The Transnational Institute (TNI) under titlen *Reclaiming Public Services - How cities and citizens are turning back privatisation* og udgivet i juni 2017. Bag publikationen ligger en større rapport (237 sider) af samme navn, som kan findes her:
www.tni.org/reclaiming-public-services
Den danske udgivelse sker i et samarbejde mellem TNI, Transform!Danmark, Afrika Kontakt og NOAH Friends of the Earth Denmark. Oversættelse: Palle Bendsen. (Oktober 2017)